

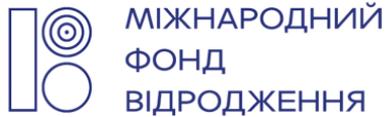

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК

ЯК УНИКНУТИ "БЕРМУДИЗАЦІЇ"?

СЕРГІЙ ГЕРАСИМЧУК

Політична динаміка Люблінського трикутника - як уникнути "бермудизації": пріоритети – драйвери – спойлери

Аналітична записка програми Сусудства та регіоньних ініціатив Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту Інституційного розвитку аналітичних центрів за підтримки Посольства Швеції в Україні, Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE) та Міжнародного фонду «Відродження».

Автор: Сергій Герасимчук, директор програми Сусудства та регіоньних ініціатив, Рада зовнішньої політики «Українська призма»

ВСТУП

Люблінський трикутник (лит. *Liublino trikampis*, пол. *Trójkąt Lubelski*) – міжнародна регіональна ініціатива, що була започаткована 28 липня 2020 року з метою посилення політичного діалогу, довіри та стратегічного партнерства між Литвою, Польщею та Україною у сфері безпеки та оборони, підтримки розвитку економічної співпраці та культурного обміну.

Люблінський трикутник (далі – ЛТ) покликаний сприяти інтеграції України в Європейський Союз і НАТО та координації спільної протидії російській агресії в Україні. Литва та Польща як держави, що входять до ЛТ, висловлюють свою підтримку відновленню територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів і закликають до припинення російської агресії. При цьому Люблінський трикутник просуває надання Україні статусу партнера з розширеними можливостями НАТО та Плану дій щодо членства в НАТО.

[Спільна декларація](#) щодо заснування ЛТ передбачає, що міністри закордонних справ України, Польщі та Литви проводитимуть регулярні зустрічі, у т.ч.у рамках інших багатосторонніх форматів/заходів. Також запроваджено консультації на рівні керівництва міністерств закордонних справ і створено посади міністерських представників (національних координаторів) з питань співробітництва в рамках Люблінського трикутника.

Сторони мають на меті ініціювати спільні проєкти в різних сферах, що поглиблюватимуть тристоронню співпрацю. При цьому варто взяти до уваги, що ЛТ створено не з «чистої сторінки». Ініціатива базується на вже наявній співпраці, яка в рамках ЛТ систематизуватиметься, розвиватиметься та поглиблюватиметься.

Примітно, що Люблінський трикутник задумувався як квадрат, оскільки передбачалося, що до нього увійде також і Білорусь. 1 серпня 2020 року до числа держав-учасниць ЛТ білоруська сторона була запрошена, однак, в обставинах посилення проросійського характеру її зовнішньої політики, інтересу до такої участі не проявила.

Упродовж першого року після створення ЛТ демонстрував досить високу динаміку активності та розвитку. 17 вересня 2020 року відбулася відеоконференція національних координаторів ЛТ (Василь Боднар (Україна), Марцін Пшидач (Польща), Далюс Чекуоліс (Литва)). Сторони обговорили підготовку наступної зустрічі глав МЗС Люблінського трикутника в Києві. Одним з основних питань порядку денного була координація дій України, Польщі та Литви

з ефективної протидії викликам і загрозам спільній безпеці, серед яких у пріоритеті – протидія гібридним загрозам з боку Росії.

12 жовтня 2020 року прем'єр-міністр України Денис Шмигаль відзначив важливість новоствореного Люблінського трикутника й запропонував розширити його формат та розглянути можливість організації зустрічі глав урядів держав ЛТ. Зустрічі глав урядів, а у перспективі – й саміти на рівні очільників держав доповнюватимуть вже існуючі можливості міжпарламентського співробітництва в рамках Міжпарламентської асамблеї України, Литви та Польщі, до складу якої входять комітети з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, гуманітарного та культурного співробітництва.

29 січня 2021 року відбулася відеоконференція глав зовнішньополітичних відомств держав Люблінського трикутника Дмитра Кулеби з литовським колегою Габріеліусом Ландсбергісом та польським колегою Збігневом Рау. На конференції обговорювалися питання протидії викликам та загрозам у Центральній Європі, пріоритетних напрямів співпраці Люблінського трикутника у 2021 році.

7 липня 2021 року під час третьої зустрічі глав МЗС України, Литви та Польщі (Дмитро Кулеба, Габріелюс Ландсбергіс, Збігнев Рау) у Вільнюсі було підписано низку документів у рамках Люблінського трикутника (зустріч відбулася на полях 4-ї Міжнародної конференції з питань реформ в Україні). Було ухвалено Дорожню карту подальшої взаємодії, Декларацію про європейську спадщину та спільні цінності, а також План спільних дій із протидії дезінформації.

Дорожня карта визначає основні напрями співпраці ЛТ, серед яких безпека, оборона, енергетика, протидія кіберзагрозам, торгівля, культура і боротьба з пандемією COVID-19.

Декларація про європейську спадщину та культурні цінності визнає конституцію Пилипа Орлика невіддільною частиною спільної культурно-правової спадщини України, Литви та Польщі та підтверджує європейську перспективу України – вступ до ЄС та НАТО, засуджує російську агресію, тимчасову окупацію українських територій та деструктивні дії Росії у Чорному морі.

Затверджений План дій боротьби проти дезінформації та пропаганди передбачає підготовку регулярних доповідей і розробку механізму спільного реагування на російські дестабілізаційні кампанії, обмін досвідом та посилення інституційних спроможностей із протидії гібридним загрозам.

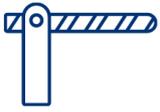
Загалом упродовж року існування ЛТ у його рамках відбулися дев'ять зустрічей: три зустрічі міністрів закордонних справ, одна зустріч національних координаторів Люблінського трикутника, дві зустрічі керівників відомств з національної безпеки, три зустрічі парламентарів.

28 липня 2021 року Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба підбив

10 ПРІОРИТЕТІВ ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА

(озвучив 28 липня 2021 року Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба)

 <p>проти́дія агресивній політиці РФ</p>	 <p>військова й оборонна взаємодія з використанням потенціалу НАТО та ЄС</p>	 <p>кібербезпе́ка та боротьба з дезінформацією</p>	 <p>боротьба з наслідками пандемії COVID-19</p>	 <p>економічна співпраця, координація у сфері трудової міграції</p>
 <p>енергетична взаємодія, проти́дія реалізації Північного потоку-2;</p>	 <p>культу́рна, наукова та освітня співпраця, молодіжні обміни</p>	 <p>координація в інших регіональних форматах і міжнародних організаціях</p>	 <p>питання перетину кордону, боротьби з порушенням митних правил, норм фітосанітарної сертифікації</p>	 <p>співпраця безпекових інституцій</p>

підсумки першого року нового регіонального альянсу Люблінського трикутника та назвав десять пріоритетів його роботи:

1. проти́дія агресивній політиці РФ;
2. військова й оборонна взаємодія з використанням потенціалу НАТО та ЄС, де незамінною є Литовсько-Польсько-Українська Бригада;
3. кібербезпе́ка та боротьба з дезінформацією;
4. боротьба з наслідками пандемії COVID-19;
5. економічна співпраця, проти́дія нелегальним фінансовим потокам та податковим злочинам, координація у сфері трудової міграції;
6. енергетична взаємодія, проти́дія реалізації Північного потоку-2;
7. культу́рна, наукова та освітня співпраця, молодіжні обміни;
8. координація в інших регіональних форматах і міжнародних організаціях;
9. питання перетину кордону, боротьби з порушенням митних правил, норм фітосанітарної сертифікації;
10. співпраця безпекових інституцій.

Увагу і бажання підтримати динаміку контактів Києвом було підкреслено у польському Карпачі у ході XXX Економічного форуму. 9 вересня 2021 року прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив про потребу проведення зустрічі глав урядів ЛТ. Наразі триває робота з її організації. Кількома днями пізніше 15

вересня 2021 року міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба висловив думку про доцільність також організації зустрічі глав держав.

5 жовтня 2021 року під час Варшавського безпекового форуму відбулась зустріч глав зовнішньополітичних відомств ЛТ- Дмитра Кулеби, Збігнева Рау і Мантаса Адоменаса (заступника очільника литовського МЗС). Серед низки важливих питань, які обговорювалися під час зустрічі – способи зміцнення безпеки регіону (у т.ч. енергетичної, протидії загрозам Північного потоку-2), протидія дезінформації, ситуація в Білорусі, підтримка європейської та євроатлантичної інтеграції України. Крім того, діалог сторін показав взаємну прихильність до наступної оцінки регіонального формату співпраці, яку артикулював Дмитро Кулеба: “Міжнародний порядок денний протягом десятиріч формували великі міжнародні організації та альянси. ОБСЄ, Рада Європи, НАТО, ЄС та ООН структурували світовий лад. Сьогодні, насамперед внаслідок агресивних дій Росії, великим альянсам все складніше підтримувати міжнародний мир і безпеку. Тому великого значення набувають гнучкі регіональні формати, такі як Люблінський трикутник”. Міністр наголосив, що Люблінський трикутник є прикладом зростання у міжнародній політиці ваги регіональних альянсів: “Цей важливий регіональний формат взаємодії вже сьогодні розкриває потенціал наших трьох країн, зближує нас і зміцнює безпеку України, Польщі та Литви на тлі зростаючих викликів у регіоні”. Українська сторона розглядає ЛТ також як додатковий інструмент європейської інтеграції та вкорінення своєї ролі і місця у Центральній Європі, на чому зазначив глава МЗС України: “Веймарський трикутник свого часу допоміг Польщі повернутися до європейської політики. Сьогодні Люблінський трикутник повертає Україну до простору Центральної Європи, до якого вона завжди історично належала”.

Варто відзначити, що Люблінський трикутник закріплений у нещодавно затвердженій Стратегії зовнішньополітичної діяльності України і перебуває серед важливих нових міжнародних форматів взаємодії нашої держави. Разом з Асоційованим тріо, Квадригою та Кримською платформою ці нові формати є виразом нової проактивної зовнішньої політики України та спрямовані на створення поясу безпеки й процвітання для України та регіону між Балтійським і Чорним морями.

20 жовтня 2021 року під час онлайн-брифінгу Дмитро Кулеба підтвердив, що в рамках Люблінського трикутника Київ активно працює над проведенням кількох заходів: зустрічі глав урядів, міжпарламентської асамблеї, підписання меморандуму національних молодіжних рад. Примітним тут є те, що до формату співпраці ЛТ проявляють інтерес галузеві відомства. З цього приводу український міністр зазначив, що діяльність ЛТ вийшла далеко за межі МЗС: “Інші органи влади звертаються до нас із запитом про організацію зустрічей у форматі Люблінського трикутника. Одним з останніх прикладів є ініціатива Міністерства розвитку громад та територій України провести тристоронню зустріч з литовськими і польськими колегами”.

Три драйвери Люблінського трикутника

З ДРАЙВЕРИ ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА

Безпекове співробітництво

прагнення посилення стабільності, безпеки і власних оборонних спроможностей та координації позицій з безпекових питань

Належність держав об'єднання до інших регіональних ініціатив

кожен з учасників ЛТ може просувати актуальні пріоритети регіонального співробітництва на додаткових майданчиках

Молодіжна співпраця

представники Молодіжного Люблінського трикутника могли б виступати помітними амбасадорами ЛТ у молодіжному середовищі

Безпекове співробітництво

Політичні декларації й ухвалені документи ЛТ свідчать, що чільним пріоритетним напрямом взаємодії та водночас драйвером її розвитку виступає прагнення посилення стабільності, безпеки і власних оборонних спроможностей та координації позицій з безпекових питань.

Прямо чи опосередковано питань безпеки стосуються такі пріоритети співробітництва як протидія агресивній політиці РФ, військова та оборонна взаємодія з використанням потенціалу НАТО та ЄС, кібербезпека та боротьба з дезінформацією, боротьба з наслідками пандемії COVID-19, економічна співпраця, протидія нелегальним фінансовим потокам та податковим злочинам, координація у сфері трудової міграції, енергетична взаємодія, протидія реалізації Північного потоку-2, питання перетину кордону, боротьби з порушенням митних правил, інституційна безпекова співпраця.

Агресивна політика Росії у регіоні продукує спільні виклики, а подекуди інструменти російського впливу є навіть подібними між собою. Скажімо, у Польщі активно діє російська дезінформація, яку можна помітити з усіх політично чутливих питань (пандемія та вакцини, страйки жінок, міжнародні відносини, історична тематика, енергетика тощо). Росія постійно намагається дестабілізувати польсько-українські відносини, а також відносини Варшави з ЄС (у російському інформаційному просторі переконували, що протестний рух жінок у Польщі був організований та фінансований за кошти Європейського Союзу, і мотивацією Брюсселю начебто було невдоволення з проамериканської політики польського уряду), про що свідчать результати дослідження міжнародної програми «Рух спостерігачів Кремля». Дезінформація Москви має на меті розбурхування у Польщі антизахідних настроїв. Російські пропагандисти твердять, що Польща виступає об'єктом гри Брюсселя, Берліна та Вашингтона. Це змушує до вироблення спільних заходів з протидії гібридним загрозам Москви, зокрема в боротьбі з дезінформацією та пропагандою. Планується, що таке завдання буде покладено на міжнародний офіс з протидії дезінформації та пропаганді.

У розрізі забезпечення безпекових аспектів діяльності ЛТ, ймовірно, додаткового поштовху до розвитку отримає Литовсько-Польсько-Українська військова бригада імені Костянтина Острозького (ЛитПолУкрБриг) – багатонаціональне військове з'єднання, призначене для ведення незалежних військових операцій відповідно до міжнародного права. Бригада нараховує понад 3,5 тис. військовослужбовців. До її складу входять спеціальні військові частини трьох країн, вибрані з 21-ї Підгальської стрілецької бригади (Польща), 80-ї десантно-штурмової бригади (Україна) та батальйону Великої княгині Біруте Улан (Литва).

Бригада була створена у 2014 році у рамках тристороннього співробітництва у сфері оборони та забезпечує національний внесок у багатонаціональні військові формування високого ступеня готовності (Резервні угоди ООН, Бойові тактичні групи ЄС, Сили реагування НАТО), а також міжнародні операції з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій у сфері безпеки на основі мандату Ради Безпеки ООН та у випадку схвалення парламентами країн-учасниць. З 2016 року ЛитПолУкрБриг є важливим елементом дій НАТО, спрямованих на впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах України. За час свого існування ЛитПолУкрБриг взяла участь у низці військових навчань (BraveBand, CommonChallenge, Кленова арка, Анаконда тощо) та пройшла сертифікацію НАТО, що підтвердило готовність бригади виконувати місії з підтримки миру відповідно до стандартів Альянсу. У другій половині липня 2021 року в Україні в Міжнародному центрі миротворчості та безпеки пройшла фінальна стадія військових навчань країн Люблінського трикутника та США «Три мечі – 2021», у якій взяли участь понад 1200 військовослужбовців і понад 200 одиниць бойової техніки. 9 жовтня 2021 року у

ЛитПолУкрБриг у Любліні відбулась ротація керівництва й очолив її полковник Збройних сил Польщі Ярослав Мокжицький.

Координація у безпековій сфері можлива й у енергетичному контексті. Зокрема, Україна та Польща регулярно наголошують, що працюватимуть разом зі своїми союзниками та партнерами над протидією запуску Північного потоку-2, доки не будуть розроблені рішення для подолання безпекової кризи, підтримки країн у їхніх прагненнях стати членами західних демократичних інституцій, мінімізації загроз миру та енергетичній безпеці. Литва також є послідовним противником запуску проєкту. Президент Литви Гітанас Науседа, зокрема, наголошує, що російський газотранспортний проєкт «Північний потік-2», що має транспортувати до країн Європи газ із північних російських родовищ в обхід України дном Балтійського моря, робить Європейський Союз іще більш залежним від російського газу.

Належність держав об'єднання до інших регіональних ініціатив

Так само драйвером для Люблінського трикутника є належність держав об'єднання до інших регіональних ініціатив. Відтак кожен з учасників ЛТ може просувати актуальні пріоритети регіонального співробітництва на додаткових майданчиках. Польща та Литва є членами НАТО та ЄС, а разом з тим входять до Бухарестської дев'ятки – об'єднання держав Східного флангу НАТО, а також Ініціативи Тримор'я – об'єднання держав Балтії, Чорного моря та Адріатики. Окремо, Польща є учасницею Вишеградської четвірки, до якої також входять Словаччина, Угорщина та Чехія, а Литва – Нордично-Балтійської Вісімки (поруч з Естонією, Латвією, Данією, Фінляндією, Швецією, Норвегією та Ісландією).

Співпраця з більшістю із цих ініціатив, зустрічі міністрів закордонних справ Люблінського трикутника на полях самітів об'єднань, до яких входять Литва, Польща або й обидві ці держави, створювали б додаткові майданчики для інформування міжнародної спільноти щодо перебігу російської збройної агресії проти України, ситуацію з правами людини на тимчасово окупованих територіях Криму та ОРДЛО. З іншого боку, на перспективу такі формати можна було б використовувати і для висвітлення позитивного порядку денного, інформування про співпрацю між державами ЛТ, а також про перспективні проєкти, до яких долучені держави ЛТ, і які могли б становити інтерес суміжних ініціатив або окремих держав, що до них входять.

Уже зараз Польща просуває ідеї участі України у проєктах Тримор'я. Частково такі проєкти вже імплементуються. Зокрема, йдеться про Вікінга – потяг комбінованого транспорту, що є спільним проєктом залізниць Литви, України та

Білорусі, стивідорних компаній і портів Клайпеда, Іллічівськ та Одеса. Маршрут проходить через Україну, Білорусь і Литву та сполучає ланцюг морських контейнерних і контрейлерних ліній Балтійського регіону з аналогічною системою Чорного, Середземного і Каспійського морів. Щоправда, вважати проєкт таким, що розвивається в рамках Ініціативи Тримор'я, можна лише із застереженнями. Регулярний рух потягу комбінованого транспорту “Вікінг” було розпочато 6 лютого 2003 року. До того ж поточний стан відносин між Білоруссю, з одного боку, й Україною та Литвою, з іншого, ставить під сумнів розвиток проєкту. Дещо перспективнішим виглядає долучення України до реалізації спільних інфраструктурних проєктів GoHighway (проєкт транснаціонального транспортного коридору, у рамках якого планується з'єднати українські чорноморські порти Миколаїв та Одеса з польським Гданськом) та ViaCarpatia, що сполучатиме українські порти в Одесі та Миколаєві з портами в Гданську та Клайпеді. Також необхідною є інтенсифікація роботи щодо проєкту побудови інтерконектора Україна – Польща, актуальність якого зростає у контексті побудови газопроводу BalticPipe, що може збільшити частку норвезького газу на енергетичному ринку Польщі, а відтак дасть змогу диверсифікувати джерела газопостачання та підвищити рівень енергетичної безпеки регіону.

Недооціненим лишається міжпарламентський вимір співпраці. Щонайменше було б доречним налагодити координацію між комітетами Міжпарламентської Асамблеї Україна – Польща – Литва (створеної у 2008 році), Міжфракційним парламентським об'єднанням Інтермаріум, що ставить собі за мету зближення з Ініціативою Тримор'я.

Молодіжна співпраця

Заслуговує на увагу також тематика молодіжної кооперації, до якої з метою посилення діалогу і подальшого зближення сторін, зміцнення довіри між ними, розвитку наукового і культурного обміну може долучитися Молодіжний Люблінський трикутник (Youth Lublin Triangle, YLT). Ініційований молодіжною організацією «Платформа публічної дипломатії» (та підтриманий Фондом Конрада Аденауера) Молодіжний Люблінський трикутник (МЛТ) отримав підтримку міністрів закордонних справ Литви, Польщі та України. Першим кроком до реалізації ініціативи став онлайн-форум, проведений 9-10 квітня 2021 року. Форум відвідали представники молодіжних рад Литви, Польщі, України та Білорусі, а також високопоставлені урядовці з Литви та України. Молодіжний Люблінський трикутник створений для забезпечення синергії та підготовки молоді країн-учасниць до співжиття в успішному та безпечному європейському просторі. Сфери співробітництва охоплюватимуть, зокрема, історичний і

культурний діалог, професійний та академічний розвиток. Другим кроком стало власне саме створення Молодіжного Люблінського трикутника, про що 27 жовтня ц.р. у Києві було ухвалено відповідний Меморандум про співпрацю. Зі слів модератора МЛТ Дениса Ганжі, “до створення МЛТ долучилися три національні молодіжні ради України, Литви та Польщі, які представляють більше ніж 210 тисяч представників активної молоді, а загальне покриття її діяльності складає більше ніж 2 мільйонів молодих людей”. Потенційно, представники Молодіжного Люблінського трикутника могли б виступати помітними амбасадорами ЛТ у молодіжному середовищі суміжних регіональних ініціатив, держав Європейського Союзу тощо.

Три спойлери для Люблінського трикутника

3 СПОЙЛЕРИ ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА

Відмінності у
ставленні до Білорусі

Розбіжності щодо
політики відносин з КНР

Варшава VS Брюссель
як виклик

Відмінності у ставленні до Білорусі та до Світлани Тихановської

Загалом Україна, Литва та Польща від моменту заснування ЛТ розглядали Білорусь як потенційного партнера і навіть учасника ініціативи. В ході відеоконференції міністрів закордонних справ держав Люблінського трикутника міністр закордонних справ Дмитро Кулеба 29 січня 2021 року заявив, що «Люблінський трикутник без Білорусі є неповним, і Україна, Литва та Польща виступають за приєднання демократичної Білорусі до Люблінського трикутника, але час для цього ще не настав». Одночасно, він також наголосив, що «ситуація в Білорусі має вплив не лише на двосторонні відносини цієї країни з сусідами, але й на ситуацію в регіоні загалом». Можна погодитися із цією тезою та з необхідністю уникати передчасних спроб розширення ЛТ, оскільки наразі трикутник видається завершеною ідеєю, що потребує не так розширення, як поглиблення та наповнення.

Примітно: попри те, що Україна поруч із Литвою та Польщею не визнає у Білорусі режим Александра Лукашенка легітимним, існують певні розбіжності у ставленні до Світлани Тихановської як лідера білоруської демократичної опозиції. Польська та литовська сторони (як і значна частина інших європейських партнерів) дотепер більш схильні ставитися до білоруського політика Тихановської з певним політичним авансом. Натомість українська сторона проявляє більшу і доволі обґрунтовану стриманість. Передусім у Києві вважають, що в частині політичної легітимності статус Світлани Тихановської не є очевидним. Крім того, вона не володіє достатнім політичним впливом у Білорусі, який міг би стати серйозною альтернативою політичному диктату А.Лукашенка. Її лідерство більшою мірою – символ протестів, і це наразі об'єктивна реальність. Відтак складається враження, що керуючись такими аргументами Київ (на відміну від Варшави та Вільнюса) скоріше воліє не фокусуватися на міркуваннях про способи та засоби сприяння демократичним перетворенням у Білорусі, а акцентувати увагу на зростанні російських загроз політичній, інформаційній та воєнній безпеці, а також на невідкладній розробці та впровадженні заходів протидії пропаганді, диверсійно-терористичній діяльності та колективної оборони щодо гібридного тандему Білорусь – Росія.

Розбіжності щодо політики відносин з КНР

У 2021 році суттєво погіршилися відносини між Литвою та Китайською Народною Республікою. Рішення Вільнюсу про вихід з Ініціативи 17+1 (формату співпраці між державами ЦСЄ та Китаєм), а також про відкриття представництва Тайваню призвело до взаємного дипломатичного демаршу між сторонами, а потім до зниження рівня представництва до тимчасових повірених (рівень повіреного у справах є третім рангом очільників дипломатичних представництв після послів). КНР вважає Тайвань своєю територією і не визнає його автономну адміністрацію. І хоч представництво не матиме дипломатичного статусу (воно буде надавати лише консульські послуги), у Пекіні заявляють, що відкриття у Вільнюсі тайванського представництва порушує принцип одного Китаю та є втручанням у внутрішні справи КНР. На тлі нагромадження останніми роками зовнішньополітичних проблем реакція Пекіна була помітно гострою. Справа, мабуть, передусім у тім, що представництво Тайваню відкрили у Вільнюсі (анонсовано 22 липня ц.р., відкрито 18 листопада ц.р.) саме як представництво Тайваню, а не Тайбея (як у низці інших країн). Невдовзі Китай також припинив вантажні залізничні перевезення до Литви. Очевидно з наміром пом'якшити становище литовська сторона у відповідній заяві свого МЗС наголосила, що Литва продовжує дотримуватися політики «одного Китаю», тобто офіційно не

визнає незалежність Тайваню, проте залишає за собою право розвивати відносини з Тайванем.¹

Литва апелювала до Європейського Союзу², однак не отримала вираженої підтримки. Вірогідно, що більше партнерське розуміння Вільнюс знайде в особі Вашингтона. Стримано відреагували на політичну ескалацію у китайсько-литовських відносинах й у Києві та Варшаві. Позиція Києва пояснюється передусім тим, що за рівнем взаємного товарообігу КНР посідає першу позицію серед держав-економічних контрагентів України. В таких умовах і на тлі й без того не безхмарної ситуації у китайсько-українських відносинах (скажімо, у листопаді 2021 року китайська інвестиційна компанія Skyrizon подала проти України позов³ до арбітражного суду в Гаазі щодо порушення двосторонньої інвестиційної угоди у справі "Мотор Січі", і вимагає компенсацію в розмірі \$4,5 мільярда) Київ не став ризикувати.

У свою чергу, Варшава, хоча й має свої зауваження до співпраці з Китаєм, також стримано відреагувала на ситуацію, що склалась. Таким чином, складається враження, що тоді як у відносинах України з Росією Литва та Польща демонструють повну і послідовну солідарність із Києвом, у випадку виникнення інших конфліктних ситуацій навіть неспівмірно нижчої інтенсивності такої солідарності бракує.

Варшава VS Брюссель як виклик для ЛТ

Польща є учасницею цілої низки ініціатив у регіоні ЦСЄ (Ініціатива Тримор'я, Вишеградська четвірка, Бухарестська дев'ятка тощо). Почасти Варшава виступає основним "локомотивом" цих ініціатив, що природно, зважаючи на її економічний та політичний потенціал. Водночас, як показує досвід, не усі ці ініціативи однозначно позитивно сприймалися у Євросоюзі. Приміром, від моменту заснування Ініціативи Тримор'я Брюссель та Берлін розглядали її з обережністю, подекуди сприймаючи за спробу окреслити внутрішні лінії розколу у Європейському Союзі, сформуванню альтернативні інтеграційні центри, посилити польське домінування у регіоні ЦСЄ⁴. Такий підхід був спричинений загальним контекстом відносин між Варшавою та Брюсселем, суперечками щодо примату європейського права над національним правом держав-членів тощо.

¹ <https://urm.lt/default/en/news/lithuanian-foreign-ministrys-position-regarding-the-statement-of-china>

² https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3156794/lithuania-seeks-more-eu-support-us-offers-us600m-cushion?fbclid=IwAR1cgFWVz-Vn7j7NyrxXfQf2EZGkGZ-Tz5TlssVJslag090ESpkWrHGEG_k

³ <https://babel.ua/news/73463-sprava-motor-sich-kitayska-kompaniya-skyrizon-podala-proti-ukrajini-pozov-na-4-5-milyardiv>

⁴ Martin Dahl, Evolution of Germany's Stance Regarding the Three Seas Initiative, December 2019, *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej* 17(3):65-77

Згодом ситуація стабілізувалася, і тепер саміти Ініціативи Тримор'я регулярно відвідуються як Євросоюзними, так і німецькими високопосадовцями. Але зміна підходу відбулась лише тоді, коли стало ясно, що Польща, хоча й просуває розвиток Ініціативи, не намагається використовувати її як інструмент політичного тиску на Євросоюз, а навпаки, підкреслює необхідність синергії між проектами Тримор'я та флагманськими ініціативами ЄС.⁵

У випадку з Люблінським трикутником може виникнути подібна ситуація. На тлі заяв про те, що сторони трикутника розглядають його як динамічну альтернативу іншим ширшим форматам, та за умови, що сторони (передусім Варшава) намагатимуться використати ЛТ для просування політичних наративів, що суперечитимуть загальноєвропейським ціннісним настановам, в подальшому Євросоюз може нервово реагувати на розвиток трикутника. Так само спроби Польщі підкреслити свій внесок у регіональну безпеку шляхом підтримки ЛТ (а через цей формат – України та Білорусі) і натомість домогтися поступок з боку ЄС у тривалих диспутах (з питань верховенства права у Польщі чи щодо польського консервативного підходу у питанні мігрантів) також не матимуть успіху. У такій ситуації Литва та Україна, солідаризуючись з Польщею, будуть дистанціюватися від ЄС, що суперечило б ідеї ЛТ як інструменту поглиблення інтеграції з Євросоюзом. Політичний “тягар” відносин Варшава – Брюссель може стати негативним маркером, коли пропольські ініціативи можуть сприйматися як антиєвропейські (що продукуються консервативними колами). Більше того, гіпотетично існує ризик того, що загальна політична синергія ЛТ може спричинити зближення і крайньоправих фракцій політикуму Люблінського трикутника, що маркуватиме об'єднання як регіональний осередок з правими поглядами, що не додасть його позиціонуванню в ЄС і вестиме до асоціацій з євроскептичними групами у Європарламенті.

⁵ <https://3seas.eu/about/objectives>

Висновки та рекомендації

Ґрунтуючись на консолідованому баченні сторонами того, що “Люблінський трикутник активно розвивається та охоплює все нові ділянки взаємодії трьох країн на всіх рівнях – урядовому, парламентському, громадянського суспільства” (Д.Кулеба, міністр закордонних справ України, Київ, 20.10.2021)⁶, беручи до уваги політичну ситуацію і прагнучи сприяти тіснішій співпраці сторін і розвитку Люблінського трикутника, загалом можна запропонувати й акцентувати увагу на такому:

1. Проведення тристоронніх зустрічей глав МЗС (а у перспективі – глав урядів та держав) має супроводжуватися залученням парламентарів, представників бізнес-спільнот (як із середовища ЛТ, так і ширшого – з ЄС, США, Великобританії, Канади тощо), урядових кіл та донорів й інвесторів (з можливістю залучення третіх зацікавлених сторін – держав та приватних інвесторів). Відповідний діалог може закласти підвалини формуванню тристороннього Центру/Фонду сприяння діловій (інвестиційній, торговій, виробничій) активності.
2. Беручи до уваги поточний тренд на спеціалізацію регіональних утворень, слід визначитися з флагманськими проектами та ініціативами й уникати розпорошення зусиль/ресурсів у напрямках, що вже втілюються в рамках альтернативних ЛТ структур та домовленостей (на кшталт Угоди про асоціацію). Водночас пріоритетними мають залишатися проекти, які слугують втіленню пріоритетів європейської та євроатлантичної інтеграції України.
3. Флагманські ініціативи та пріоритетні проекти мають бути конкретизовані на рівні тристоронніх програм та відповідних національних планів, які дозволять визначити спільні знаменники для держав-учасниць ініціативи і водночас мінімізувати ризик появи розбіжностей у політичних та економічних пріоритетах ЛТ. Провідна роль у формуванні та моніторингу виконання відповідних програм має покладатися на національних координаторів Люблінського трикутника, що передбачає підсилення спроможності їхніх офісів, наділення їх функцією ведення моніторингу ситуації у ЛТ та імплементації рішень ЛТ, оцінки концептуальної спроможності проектів та підтримки/сприяння проектним діловим ініціативам, підготовки широких пропозицій зі зміцнення і розвитку ЛТ та його взаємодії з партнерами – представниками третіх сторін. Кожен пріоритет при цьому повинен мати свій календарний і ресурсний план, відповідальних відомчих координаторів.
4. Дипломатичні консультації держав ЛТ мають бути переведені на постійну основу, у т.ч. як на тристоронньому рівні, так і на полях зустрічей в інших регіональних форматах.

⁶ <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-mi-pracyuyemo-nad-chotirma-novimi-podiyami-lyublinskogo-trikutnika-vtilyuyuchi-proaktivnu-zovnishnyu-politiku-v-regioni>

5. Розвиток Центру протидії дезінформації має передбачати не лише тристоронню міждержавну координацію, але й налагодження його взаємодії з відповідними структурами НАТО та ЄС.
6. Сенситивним і водночас перспективним напрямом взаємодії могло б стати питання національних меншин, зокрема, розробка заходів із запобігання використанню меншин як інструменту гібридного впливу Росії.
7. Видається доречним подальше посилення діалогу і співпраці безпекових, правоохоронних та оборонних відомств ЛТ (та залучення до такої співпраці структур ЄС та НАТО).

Загалом розуміння спільної історичної спадщини (сповненої як драматичних моментів, так і періодів піднесення), спільних і суголосних з загальноєвропейськими цінностей, цілей і долі народів Люблінського трикутника і їх держав спонукає до єднання політикуму цих держав задля забезпечення добросусідства, активної взаємної підтримки – союзництва, спільної історичної перспективи та поглибленої європейської інтеграції. Відтак лідери держав ЛТ мали б докладати зусиль для формування та посилення ідентичності цієї структури, уникати її дискредитації як внаслідок міждержавних суперечностей, так і під впливом третіх сторін.

Уникнення спекуляцій навколо цілей ЛТ передбачає забезпечення його прозорості та відкритості до співпраці з третіми сторонами, першим кроком у забезпеченні якої мало б стати долучення до формату у якості спостерігачів ЄС (як природного континентального інтеграційного центру), США (як глобального актора та контрибутора демократичного та безпекового розвитку ЦСЄ) та Японії (актора, що впроваджує власну глобальну політику, яка ґрунтується на спільних для ЄС та С